

БАРИДА

Надія Петрівна
Nbarida@ukr.net

УДК 336.71

МОНЕТАРНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПРІОРИТЕТИ

MONETARY REGULATION OF ECONOMY OF UKRAINE: PROBLEMS AND PRIORITIES

к.е.н., доцент, ДВНЗ
"КНЕУ імені Вадима
Гетьмана"

Стаття присвячена дослідженню особливостей, проблем та пріоритетів монетарного регулювання в Україні. Визначено шляхи удосконалення та пріоритети монетарного регулювання в умовах стагфляційної кризи.

Статья посвящена исследованию особенностей, проблем и приоритетов монетарного регулирования в Украине. Определены пути совершенствования и приоритеты монетарного регулирования в условиях стагфляционного кризиса.

The article investigates characteristics, problems and priorities of monetary regulation in Ukraine. The ways of improving and priorities of monetary regulation in conditions of stagflation crisis are defined.

Ключові слова: монетарне регулювання, фінансово-економічна криза, механізм грошової емісії, грошовий суверенітет України.

Ключевые слова: монетарное регулирование, финансово-экономический кризис, механизм денежной эмиссии, государственный суверенитет Украины.

Keywords: monetary management, financial and economic crisis, the mechanism of money creation, monetary sovereignty of Ukraine.

ВСТУП

Передумови розвитку кризи у нашій країні, що пов'язані як із глобалізацією, так і з внутрішніми чинниками трансформаційних змін у національному господарстві останнього періоду, визначають актуальність дослідження особливостей реалізації монетарного регулювання економіки Національним банком України як одного із ключових елементів загального механізму державного впливу на перебіг господарських процесів. Адаптація ролі фінансового ринку, збільшення транскордонних потоків капіталів та розширення фінансового інструментарію визначають необхідність пошуку оптимальної стратегії реалізації грошово-кредитної політики в Україні як важливого засобу впливу фінансового сектора національного господарства на реальний сектор. А відтак забезпечення високої результативності монетарного регулювання і довіри до грошово-кредитної та валютної політики центрального банку слід вважати необхідною умовою підтримки динамічного і збалансованого зростання економіки.

МЕТА РОБОТИ полягає у визначенні особливостей монетарного регулювання в Україні, а також проблем та перспектив їх вирішення.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для оцінки основних показників монетарної політики політики використовуються різноманітні **методи**, серед яких метод структурно-логічного аналізу, статистичний та порівняльний аналіз динаміки показників. **Емпіричною основою** дослідження є існуючі розробки українських та зарубіжних науковців.

З метою проведення вдалого методологічного дослідження в магістерській дипломній роботі ми використали таку **інформаційну базу**: навчальні

посібники різних авторів, підручники, закони та періодичні видання, що детально висвітлювали інформацію про Національний банк України та його грошово-кредитну політику, вітчизняні та зарубіжні наукові праці, статистичні матеріали НБУ.

РЕЗУЛЬТАТИ

В умовах галопуючої інфляції (у квітні 2015 р. понад 60 % у річному вимірі), падіння виробництва ВВП на 17,6% за I кв. 2015р, різкого скорочення платоспроможності населення, реальної заробітної плати (січень – квітень 2015 22,5%) та відповідного зниження обороту роздрібної торгівлі на 22,5%, високого рівня девальвації національної валюти, долларизації та демонетизації економіки, неймовірно низького рівня інвестиційної привабливості України для зовнішніх інвесторів, здебільшого, через зовнішньополітичну дестабілізацію та корумпованість чиновників, основною рушійною силою подолання фінансово-економічної та банківської кризи - **є відновлення грошового суверенітету України**, а відтак - внутрішніх монетарних механізмів стабілізації та розвитку економіки [1, с.63-83].

Ключову роль в формуванні монетарних передумов подолання фінансово-економічної та банківської кризи, має відіграти Національний банк України як головний інститут ринкового регулювання економіки і провідник державної економічної політики у монетарній сфері. Саме монетарне регулювання економіки, здійснюване центральним банком засобами та інструментами грошово-кредитної і валютної політики, може забезпечити відповідне підґрунтя для стабільного соціально-економічного розвитку – цінову стабільність і низьку інфляцію у довгостроковій

перспективі, а також ефективне функціонування банківської системи та ресурсне відновлення стійкого економічного зростання.

Наразі, Національний банк України фактично втратив контроль за емісійним механізмом адже домінуючим каналом грошової емісії є валютний канал та канал операцій із ОВДП. Станом на початок 2008 року 97% коштів було емітовано шляхом купівлі Національним банком іноземної валюти для поповнення золотовалютних резервів, а залишок ОВДП у його портфелі дорівнював нулю. Тобто, емітовані гривневі кошти потрапляли у реальний сектор, зокрема до експортерів для забезпечення їх виробничої діяльності[1, с.63-83].

У випадку активного функціонування валютного каналу - умови грошової емісії визначаються рівнем валютних резервів, режимом валютного курсу та валютними інтервенціями. Проблема активного застосування валютного каналу грошової емісії в Україні, визначається структурою експорту (в основному експортуються товари із низькою доданою вартістю) та імпорту (переважають товари споживчого характеру), що стримує розвиток внутрішнього ринку, створення робочих місць та доданої вартості, розвиток високих технологій.

Активізація емісійного каналу через операції ОВДП, несе високі інфляційні ризики та має непродуктивний характер, і ще більше поглиблює кризові проблеми економіки. Частка коштів, емітованих шляхом купівлі Національним банком державних облігацій починаючи з 2008 року стабільно зростала, і у 2014 році внаслідок монетизації безпрецедентно великих обсягів облігацій вона перевищила 100% від загального обсягу. Водночас, обсяг емісії через валютний канал, котрий поступово скорочувався протягом кількох останніх років, у 2014 році набув від'ємного значення, тобто відбулася чиста стерилізація гривні шляхом продажу іноземної валюти [2,4].

Антикризові заходи НБУ 2014-2015 років призвели до суттєвого збільшення у структурі емісії частки рефінансування, яке здебільшого має короткостроковий характер та спрямовано на підтримку ліквідності банків та стабілізацію їх функціонування. Тобто, емісійний ресурс спрямований на рефінансування банків також має непродуктивний характер, адже не виступає джерелом кредитних ресурсів для фінансування розвитку виробництва.

Отже, на сьогоднішній день практично усі кошти, емітовані НБУ мають непродуктивний характер використання і спрямовані на погашення гострих тимчасових боргових проблем в державному бюджеті, платіжному балансі та банківській системі, і не спрямовані на вирішення структурних проблем економіки, подолання монетарних та економічних дисбалансів. А тому, середньострокові проблеми економіки загострюються та зростають інфляційні та девальваційні ризики.

В той час, ЄЦБ та ФРС США, активно застосовують нестандартні інструменти монетарного регулювання спрямовані на відновлення зростання економіки. НБУ значно підвищив облікову ставку -

до 30 %, цим практично припинив кредитування реальної сфери економіки, на фоні суттєвого зниження платоспроможного попиту населення та зростання комунальних тарифів, виробнича сфера економіки залишилась – без «покупця», стрімко заглиблюється у рецесію.

Ключовою передумовою подолання кризових явищ в економіці та банківській системі, вважаємо – необхідність формування якісно нової моделі монетарного регулювання, яка ґрунтується на відновленні грошового суверенітету держави та активізації монетарного стимулювання розвитку економіки, в першу чергу, через кредитну підтримку малого та середнього бізнесу в Україні, як основи формування конкурентного ринкового середовища. Такий підхід вважаємо виправданим, з огляду на необхідність відновлення економіки, відтак - подолання банківської кризи, та формування передумов для стійкого соціально-економічного розвитку.

В процесі розвитку будь-якої країни поступово формується її соціально-економічна модель. Важлива роль у розбудові соціально-економічного середовища належить механізму грошової емісії. Від механізму та обсягу грошової емісії в значній мірі залежить перерозподіл доходів у суспільстві: одні отримуючи емісійний доход - стають заможнішими, а інші сплачують "інфляційний податок" та стають біднішими.

У механізмі емісії в умовах сформованих ринкових відносин, випуск грошей в обіг здійснюється на кредитних засадах і таким чином, фінансується створення доданої вартості, тобто дається певний грошовий аванс для розвитку економіки. Тобто, механізм емісії кредитних грошей підвищує стимулюючий вплив грошей на соціально-економічний розвиток країни.

Про ефективність механізму грошової емісії свідчить те, наскільки швидко відбуваються зміни та формується соціально однорідне суспільство. Цивілізовані розвинуті країни, виробляючи державну економічну політику, спираються на таку економічну модель розвитку, яка б ставила за мету зростання багатства нації, тобто - розвиток малого та середнього бізнесу, а не кланово-олігархічних груп. Такі країни є на сьогодні ефективними та конкурентоспроможними у світі, у них провідною соціальною силою є середній клас, який складає щонайменше 2/3 суспільства. А у таких центральноєвропейських державах як Австрія, Бельгія, Нідерланди, Швейцарія, Скандинавські країни – частка середнього класу досягає 75-85%.

Соціально-економічна структура українського суспільства свідчить про хибність та вичерпаність обраної моделі розвитку. Нині вона виглядає таким чином: 5% - багаті, 25% - умовно середній клас, 40% - бідні, із них 30% - за межею бідності [4, с.58].

ВИСНОВКИ

В умовах масштабних кризових явищ останніх років, що з фінансового сектору поширились на всі сфери економіки, важливість своєчасного та цілеспрямованого вжиття комплексу регулятивних

заходів щодо активного впливу на умови господарської діяльності таким чином, щоб вийти із глибокої рецесії та стати на заваді посиленню негативних тенденцій, здатних перерости у ще більш масштабні спади, банкрутства учасників ринку, розкручування інфляційної спіралі, девальвації національної валюти, зростання безробіття та інших негативних явищ. Таким чином, дієвість впливу держави на економіку визначається ефективністю застосування тих чи інших регулятивних заходів, здатних активно протидіяти даним тенденціям. Серед таких заходів монетарне регулювання слід вважати одним із найбільш важливих та дієвих інструментів впливу держави на перебіг економічних процесів

Отже, сьогодні в Україні існує нагальна потреба щодо вироблення механізму монетарного регулювання який сприятиме виходу із глибокої фінансово-економічної та банківської кризи, збалансованому та стійкому соціально-економічному розвитку держави.

Список використаних джерел

1. Інфляційний звіт Національного банку України за I квартал 2015 року / Департамент статистики та звітності Національного банку України. – К., 2015. – с. 63-83.
2. Лютий І.О. Грошово-кредитна політика та особливості її реалізації в Україні [Текст] / І.О. Лютий // Фінанси України. – 2000. – № 1. – С. 20.
3. Мишкін Фредерік С. Економіка грошей, банківської справи і фінансових ринків: підруч./ С. Фредерік Мишкін. – К.: Основи, 2001. – с. 143.
4. Монетарна політика Національного банку України: сучасний стан і перспективи змін: монографія/ ред. В.С. Стельмаха. – К.: Центр наук. Досліджень Нац. Банку України, УБС НБУ, 2009. – с. 58.
5. Офіційний сайт Європейського Центрального банку в мережі Інтернет // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ecb.europa.eu/mopo/intro/transmission/html/index.en.html>.
6. Офіційний сайт Національного банку України в мережі Інтернет // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bank.gov.ua.
7. Офіційний сайт ФРС в мережі Інтернет // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.federalreserve.gov/releases/H41/20070104>.